

תנועת הקיבוץ הדתי

י' טבת, 17.12.10

גיליון מס' 238

שבת פרשת ויחי

מאת עדנה (שוורץ) ושמואל לובושיץ

שמעון ולוי אחים

"שמעון ולוי אחים – אחים דפחתא (לגריעותא). אחים הייתם בדינה דכתיב: 'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו' ולא אחים ליוסף שמכרתם אותי" (בראשית רבה צו, ה). שמעון ולוי משתמשים באחוה כדי להרוג אחרים, אחווה שבאה לשרת פלגנות, לא אחווה של סובלנות, לא אחווה של "את אחי אנכי מבקש" ולכן "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל". נבואתו – קללתו של יעקב התקיימה - "כל מי שמסבב על הפתחים הוא משבטו של שמעון" (בראשית רבה צט, ז) ולשבט לוי אין נחלה בקרב אחיו "ואף לוי יהא מסבב" (שם) אלא שבניגוד לאנשי שבט שמעון העניים המסתובבים ומבקשים נדבה, זכה שבט לוי ל"הפצה" בדרך של כבוד: "מה עשה הקב"ה? האכילו פרנסתו בנקיות... גדלו הקב"ה ונתן לו מעשרה (מעשרות) והוא מסבב על הגרנות ואומר: תנו לי חלקי" (שם). ויש לשאול: מה פשר השוני שבין שמעון ולוי, מדוע זכה שבט לוי לקבל את חלקו דרך כבוד ושמעון לא זכה לכך? תשובה אפשרית מתקבלת מהתנהגות האחים וצאצאיהם בהמשך הדרך:

1. שמעון נתפס כיוזם ובולט בקנאתו ובחמתו בעת מכירת יוסף: "הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי 'הנה בעל החלומות הלזה בא'" (רש"י בראשית מ"ב, כ"ד).

הספר 'צוואות השבטים' (אחד הספרים החיצוניים בו מפורטים הצוואות שנתנו כביכול, כל בני יעקב לפני מותם) מעמיד את שמעון בראש המקנאים ליוסף: "כי הלוך הלכו שמעון ודן וגד לקראת יוסף להמיתו... ובכסף שכרו ... ייקחו את מחירו ויקנו להם נעליים... שמעון לקח את הכתונת ולא חפץ להשיבה כי ביקש לקורעה בחרבו על אשר לא המיתו" (צוואת זבולון), ושמעון עצמו אומר: "ואנוכי בשומעי כאלה ואקצוף על יהודה מאוד כי עזבו חי, ואהי קוצף עליו חמישה חודשים" (צוואת שמעון). מעניין הוא שבספר זה לוי אינו מוזכר כלל כשותף במכירת יוסף ובקניית הנעליים.

2. בבעל-פעור קלקלו במדינת - "בני שמעון לא זכו לברכתו (של משה) על ידי שקלקלו במדינת וגיננו את משה ואמרו לו: בת יתרו מי התירה לך" ? (חזקוני, שמות, ל"ב, כ"ט). כמו שנאמר: "לזנות אל בנות מואב" (במדבר כה, א) "ומפתה אותו ואומרת לו (ליהודי) אנו אוהבים אתכם... כולנו בני איש אחד בני תרח..." (במדבר רבה כ, כג) כאומרת לו: "בא נהיה אחים" וזמרי לוקח את האחוה הזאת בצורה מקולקלת, לפלגנות "ללמדך שלא חלק כבוד לא לשמים ולא לבריות" (שם, כד).

לעומת זאת התנהגותו של שבט לוי וצאצאיו מגלה כי קנאתו היא לעם ישראל לתורת ישראל ולא רץ ישראל:

1. בזמן חטא העגל- "ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי. ... ויעשו בני לוי כדבר משה" (שמות ל"ב, כ"ו-כ"ח). שבט לוי מקנא את קנאת ה' והתורה והורג את עובדי העגל כי "זובח לא-להים יחרם (שמות כב, יג).

2. בבעל פעור- "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן... וידקר... את איש ישראל" (במדבר כה, ז-ח) – נשיא בית אב של שבט לוי עומד מול נשיא בית אב של שבט שמעון. לוי בגד באחוה עם שמעון ועשה רצונו של הקב"ה כדי להציל, את האחוה של עם ישראל. כאומר לשמעון: אומנם כולנו בני איש אחד אבל עתה אנו לא אחים.

3. לאחר מות אהרון- "ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן" (דברים י, ו-ח). "וכי במוסרה מת אהרן הלא בהר ההר מת? ...מכיון שמת אהרן נסתלקו ענני הכבוד ובקשו כנענים להתגרות בם... ובקשו ישראל לחזור למצרים ונסעו לאחוריהם שמונה מסעות ורץ אחריו שבטו של לוי והרג ממנו שמונה משפחות" (ירושלמי, יומא פרק א' הלכה א').

וכך מסכם את הדברים בעל המדרש:

"וללוי אמר- למה נאמר? לפי ששמעון ולוי שניהם שתו בכוס אחד. שנאמר 'ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל'. משל לשניים שלוו מן המלך – אחד פרע למלך וחזר והלווה את המלך, ואחד לא דיו שלא פרע אלא חזר ולווה. כך שמעון ולוי: שניהם לוו בשכם כעניין שנאמר 'וייקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו'. לוי פרע מה שלווה במדבר, שנאמר 'זיעמד משה בשער המחנה... ויעשו בני לוי כדבר משה', וחזר והלווה את המקום בשטים שנאמר 'פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן... בקנאו את קנאתי בתוכם'."

שמעון, לא דיו שלא פרע, אלא חזר ולווה, שנאמר "ושם איש ישראל המוכה... נשיא בית אב לשמעוני". לכך נאמר "וללוי אמר" (ולא - לשמעון אמר) (ספרי דברים שמ"ט). מלמדנו המדרש שאת הלווה שופטים רטרואקטיבית ואם כוונתו שלא להחזיר- הוא נחשב כפושע כבר ברגע קבלת ההלוואה: מעשה דינה נתפס כ"הלוואה". על פי ההתנהגות האחים וצאצאיהם בהמשך הדרך למדים אנו שהמניע של שמעון קשור באופי אלים ופורץ גבולות ואילו אצל לוי, שבו הכוח המניע הוא התורה – "מי לה' אלי" – הקנאה היא לכבוד ישראל ולכבוד הקב"ה. וכיוון שהכוח המניע שונה, גם הגמול שונה:

שבט שמעון לא יזכה לנחלה עצמאית: יישבו בתחום נחלת יהודה, אנשיו עניים המחזרים על הפתחים ובברכתו של משה הוא נעדר לחלוטין. לעומתו שבט לוי נחלתו היא "נחלת ה'" הוא מתברך מפי משה וזוכה לעד לעבוד ולומר שירה בבית המקדש. לא נקפח את תרומתו של שמעון לעם ישראל בהיותו בגלות כפי שכותב רש"י הירש: "אחלקם ביעקב למען יוכל גם היהודי הנווד כרוכל להביט בגאווה על הפרחח האירופי... צדקה עשה עמנו הקב"ה שבכל מקומות פזורינו היו בינינו גם בני שמעון ולוי, אלה החיו בנו את הכח והעוז, את האש והגאווה היהודית האצילה, בשומרם על הרוח היהודית..." (בראשית מט, ה).

עדנה בת וחברת בארות יצחק, רכזת תרבות לשעבר ומזה שלוש שנים עורכת את עלון בארות יצחק - ה"ידיעון". נשואה לשמואל לובושיץ.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף בכל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039